

• nghÁ» cá»sa cá»su nguyá»ñ, cá»su an vÁ cá»su siÁ»u

Á»ng gÁ»p cá»sa ThÁ»ch Nhá»t Tá» «
22/02/2017

Ý ngh)a c»sa c»su nguyÇn, c»su
an và c»su siêu

* Thích Nh-t

Tê

I. Ý ngh)a c»sa c»su nguyÇn

Trong Ph-t giáo, các tê ngi "c»su nguyÇn,"

"c»su xin" hay "°Úc nguyÇn" °ác hiÁ»u Óng ngh)a vÚi thu-t

ngi "pràrthanà" (Sanskrit) hay "patthanà" (Pali). Pràrthanà

b't nguÓn tê gNc "pra + arth" có ngh)a là °Úc nguyÇn, °Úc muNn, mong

c»su, c»su xin. C»su nguyÇn, c»su xin hay °Úc nguyÇn là mùt trng thái tâm lý mong

mli mùt iÁ»u gì ó s½ °ác thnc hiÇn, s½ °ác thành tñu hay diÁ»n ra theo chç ý

c»sa ng°Ýi mong ái. Nó phEn ánh mùt thái ù mong chÝ mùt sñ kiÇn diÁ»n ra theo
chç ý c»sa ng°Ýi có °Úc mong.

Á

Á

Theo jo Ph-t, tùy theo Nñi t°ãng

và mác tiêu c»sa °Úc muNn, c»su nguyÇn có thÁ trß thành mùt trng thái tâm lý

"tham" tét mong muNn gÓm thâu vÁ cho mình, gia ình mình, ng°Ýi thân

mình, hay mùt trng thái tâm lý "vE tha" mong cho ng°Ýi khác, chúng

sanh °ác iÁ»u lãich, an lç và hñnh phúc. Nói cách khác, bEn thân c»sa sñ c»su

nguyÇn mang tính cách trung tính vÁ ph°ng diÇn jo éc. Tính chýt jo éc c»sa

c»su nguyÇn °ác xác Ënh tNt hay x»u tùy thuÚc vào mác tiêu c»sa nó cing nh° hÇ

quE c»sa nó diÁ»n ra Nñi vÚi Nñi t°ãng °ác mong c»su. Nçu các °Úc mong c»sa c»su

nguyÇn h°Úng vÁ t° lãich, t° hñu, cho cái ta và cái ta sß hñu thì c»su nguyÇn

trong tr°Ýng hãp này là mùt lòng tham, Óng ngh)a vÚi tham ái (patthanà

vuccati ta.nhà,Á tác

ph©mMahàÁ NidesaÁ I.

316-37). Nói cách khác, c»su mong nhñng iÁ»u x»u xa cho mác tiêu vE k-, t° hñu,

thì c»su nguyÇn s½ Óng ngh)a hay mang tính chýt c»sa lòng tham (patthana

lakkha.no lobho,Á tác

ph©mÁ Nettippakara.na,tr.27).

Ng°ác lç, các °Úc mç m°a hòa gió thu-n, nông dân °ác mùa, ¥t n°Úc hòa bình

và thç giÚi hçt chiçn tranh là các sñ mong c»su "thiÇn" (kusala)

vì tính cách vE tha c»sa mác tiêu mong °Úc. P ãy, sñ c»su nguyÇn h°Úng çn phúc

lãich và hñnh phúc c»sa ng°Ýi khác, mong iÁ»u vui và an lành çn vÚi xã hÚi loài

ng°Ýi, hoàn toàn không có bóng dáng c»sa lòng vE k-, tóm thâu vÁ cho mình. MÙt °Úc

nguyÇn nh° v-y là °Úc nguyÇn chánh áng và mang tính cách thiÇn ích.

II. C»su nguyÇn th»p

kém và c»su nguyÇn cao th°ãng

Nh° vëa trình bày, bEn chýt jo

éc c»sa c»su nguyÇn s½ °ác phân Ënh tùy theo ý t°Bng hay chç tâm mong °Úc c»sa

ng°Ýi c»su nguyÇn. Nçu Nñi t°ãng và mác tiêu c»sa mong °Úc °ác phân ra tNt và x»u

thì c»su nguyÇn hay °Úc nguyÇn cing theo ó °ác phân thành 2 loji: th»p kém và

cao th°ãng.

C»su nguyÇn th»p kém là lòng

mong °Úc nhĩng iÁu bñt chính, nhĩng gì có hị cho nhân quşn, xã hÙi, nhĩng gì i ng°ác lịi lãich cça sñ òng. MÙt °Úc muñn giçt ng°Ýi (dù là k» thù), c°Úp ojt tài sñn cça ng°Ýi khác, chiçm ojt vã/chÓng ng°Ýi khác, lëa £o ng°Ýi khác b±ng lÝi nói v.v. là nhĩng °Úc muñn thñp kém vÁ jo éc. Nhĩng cşu nguyçn cho chiçn tranh x£y ra, cho ng°Ýi khác b£ giçt chçt, bçnh t-t, tán gia bñi sñn, cho nhĩng món lãil Ûc bñt chánh, phi pháp cho mình, gia ình mình, ng°Ýi thân mình, cÙng Óng mình, xã hÙi mình và ñt n°Úc mình v.v. Áu là nhĩng thë cşu nguyçn hay °Úc muñn tráil lịi vÙi sñ phát triÁn jo éc b£n thân và cÙng Óng, do ó °ác xem là các °Úc muñn hay cşu nguyçn thñp hèn. Có nhiÁu lÝi cşu nguyçn xñu ã trñ thành nhĩng lÝi nguyán rça, trừ »o, th° çm, Á hị ng°Ýi khác. Có lÝi cşu nguyçn ph£n ánh tháil Û bñn x»n, v£ k÷, cá nhân và không tùy h÷ vÙi thành công và hịnh phúc cça ng°Ýi khác. Tñt c£ nhĩng °Úc nguyçn nh° v-y Áu thuÚc thñp kém, và không có giá tr£ jo éc.

Cşu nguyçn cao th°ång, tráil lịi phát xuñt tẽ ñm lòng vô ngã, v£ tha, tẽ tình th°ing không phân biçt giÙi tính, giai cñp xã hÙi, không phân biçt thân sĩ, bñn thù, ch£ vì mang lịi lãich, phúc lãil và niÁm an vui cho ng°Ýi khác v.v. Đó là nhĩng cşu nguyçn hay °Úc muñn thiçn và jo éc. Nhĩng °Úc muñn cho chiçn tranh chñm dët, không còn c£nh máu Ò, không còn c£nh sát hị con ng°Ýi, Ûng v-t và môi tr°Ýng; nhĩng °Úc muñn cho hịnh phúc ôi léa cça k» khác °ác lâu bÁn, c£nh chia r», phân hóa trñ nên oàn tả, liên kçt nhau; nhĩng °Úc muñn cho míi ng°Ýi có công n viçc làm Òn Ënh, không ai c°Úp bóc séc lao Ûng và tài sñn cça ai, míi ng°Ýi th°ing yêu, ùm bñc và giúp á nhau v.v. là nhĩng °Úc muñn hay cşu nguyçn cao th°ång, và có giá tr£ jo éc.

Theo lÝi Ph-t dįy, có nhiÁu nguyên nhân d«n çn các °Úc muñn hay cşu nguyçn thñp kém và cao th°ång. Trong bài kinh nói vÁ các hịt giñng tâm thuÚc bÙ T ng Chi (A. V. 213) éc Ph-t °a ra m°Ýi nguyên nhân sâu xa d«n çn các °Úc muñn và cşu nguyçn thñp kém. M°Ýi nguyên nhân ó là: (1) quan niçm sai lşm, (2) t° duy sai lşm, (3) lÝi nói sai lşm, (4) hành vi sai lşm, (5) l-p nghiçp phi pháp, (6) n x lñc sai lşm, (7) chú tâm sai lşm, (8) thiÁn Ënh sai lşm, (9) kiçn thëc sai lşm, (10) tñ do sai lşm. M°Ýi nguyên nhân này thñc chñt có nguÓn gñc sâu xa tẽ quan niêm sai lşm. Chính "quan iÁm" là chç não cça nh-n thëc và hành Ûng. MÙt khi nh-n thëc sai thì hành Ûng trñ nên nguy hị cho jo éc và phúc lãil cça ng°Ýi khác. Ví dã khi mùt ng°Ýi nào ó nh-n thëc sai lşm r±ng giçt ng°Ýi, c°Úp cça, quan hç tình dác phi pháp, nói láo Á lëa gçt ng°Ýi, uñng r°âu, hút thuñc và n chñi xa x£, là không có hị hay không tráil vÙi nguyên t°c jo éc c n b£n cça xã hÙi loài ng°Ýi, thì ch°c ch°n r±ng ng°Ýi ó không nhĩng có nhĩng °Úc muñn xñu ác, tÕn hị tha nhân và xã hÙi mà còn có thÁ có các hành vi bñt thiçn, Á em vÁ lãil ích v£ k÷ cho b£n thân mình. Trong tr°Ýng hãp này, ng°Ýi cşu nguyçn hay có °Úc nguyçn thñp kém s½ bñt chñp lu-t pháp, làm nhĩng iÁu bñt chính, tÕn hị cho jo éc xã hÙi. Do ó, Á ch-n éng các cşu nguyçn hay °Úc muñn xñu xa ó, tr°Úc nhñt và hịn bao giÝ hçt, chúng ta nên phát triÁn quan iÁm chân chánh (sammà-di.t.thi). Nói cách khác, quan iÁm chân chánh là şu mñi cça tñt c£ hành vi jo éc em lịi lãil ích cho b£n thân và tha nhân.

Cing trong bài kinh trên, éc Ph-t trình bày 10 nguyên nhân cça °Úc muñn hay cşu nguyçn cao th°ång, ó là: (1) quan niçm chân chánh, (2) t° duy chân chánh, (3) lÝi nói chân chánh, (4) hành vi chân chánh, (5) l-p nghiçp chân chánh, (6) n x lñc chân chánh, (7) chú tâm chân chánh, (8) thiÁn Ënh chân chánh, (9) kiçn thëc chân chánh, (10) tñ do chân chánh.

Quan niçm chân chánh °ác xem là yçu tñ d«n şu cça chín lojì chân chánh còn lịi. Theo lÝi Ph-t dįy, quan iÁm chân chánh là cái nhìn vÁ con ng°Ýi và sñ v-t d°Ùi ánh sáng cça nguyên lý duyên khñi hay t°ing thuÚc, không có mùt nguyên nhân khñi thçy, sanh ra muôn v-t. Quan niçm nh° v-y ánh Ò hoàn toàn mùt niÁm tin sai lşm vÁ mùt ñng tjo dñng, sanh ra sñ hà vi trá do ó n°m lñy cán cân th°ßng phịt jo éc con ng°Ýi. Ng°Ýi

có quan niÇm chân chánh s½ làm chệ b£n thân mình, không than trÝi trách ½t vÁ những au khÕ khách quan, vì nh-n théc rõ r±ng nguyên nhân cạ nó là những hành vi tham lam, sân h-n, si mê và tham ái trong hiÇn Ýi hay trong quá khế. Ng°Ýi có quan iẢm chân chánh cing nhìn th½y °ác ph°ing diÇn khác cạ cuÚc Ýi là tr½ng thái h½nh phúc và an l½c do v°ng bóng hoàn toàn các khÕ au tâm sinh lý. ĐÁ ½t °ác an l½c này, không thÁ c§u xin mÙt ½ng th§n linh ban giáng hay mua Õi b±ng tiẢn b½c, danh v½ng, chęc s°c, trái l½i chÉ có phát triẢn chín iÁu chân chánh còn l½i (nh° ã nêu ß trên) mÙi giúp cho chúng ta có °ác an l½c và h½nh phúc th-t sñ và bÁn lâu.

Nói tóm l½i, n½u m°Ýi tà là những nguyên nhân, là ch½t xúc tác, là ch½t d«n ½o, là cÙi nguÕn cạ những nguyÇn v½ng hay c§u mong th½p kém thì 10 chân chánh là những nguyên nhân ng°ác l½i, mang l½i k½t qu£ an l½c và h½nh phúc cho mình và ng°Ýi, Ýi này và Ýi sau. Ng°Ýi Ç tí cạ éc Ph-t nói riêng, và ng°Ýi mong m½i t½n bù ½o éc nói chung nên phát triẢn 10 chân chánh Á sñng an vui trong Ýi.

III. Khái niÇm c§u an và c§u siêu

Đ½o Ph-t không chú tr½ng ½n °Úc muñn thu§n túy. Đ½o Ph-t chệ tr°ing hành Ùng th½c tiẢn. M-c dù trong ½o Ph-t có nhiÁu bài kinh d½y vÁ cách th½ nào Á ½t °ác an l½c và h½nh phúc trong cuÚc sñng, cing nh° cách tu t-p Á sanh vÁ th½ giÙi cạ các éc Ph-t, khái niÇm "c§u an và c§u siêu" không những không ph£n ánh °ác iÁu trên mà còn có thÁ gây hiÁu l½m r±ng ½o Ph-t là ½o cạ c§u nguyÇn và van xin, ½o tùy vào tha l½c.

VÁ tẽ nguyên, khái niÇm "c§u an" và "c§u siêu" mÙi xu½t hiÇn g§n ãy trong giÙi Ph-t giáo ViÇt Nam. "C§u an" có ngh)a là en là "c§u cho mÙt ng°Ýi nào ó °ác kh½e m½nh và an l½c," trong khi "c§u siêu" có ngh)a là "c§u cho ng°Ýi ch½t °ác siêu Ù, °ác sanh vÁ th½ giÙi cạ ch° Ph-t."

Nh° v-y c§u an là sñ mong muñn, là °Úc v½ng °ác kh½e m½nh, an l½c và h½nh phúc. Nó không giÙi h½n ß viÇc c§u cho ng°Ýi bÇnh sÙm lành m½nh, tai qua n½n kh½i, nh° nhiÁu ng°Ýi ã hiÁu l½m. ĐÁ °ác kh½e m½nh, tai qua n½n kh½i và sñ an l½c nÙi tâm, theo éc Ph-t là mxi ng°Ýi ph£i tñ trau dÕi Ýi sñng ½o éc và trí tuÇ, phát huy các h½nh lãi tha, giúp á m½i ng°Ýi, sñng an trã, chánh niÇm và t£nh théc trong tẽng phút giây cạ hiÇn t½i. Không hoài v½ng vÁ quá khế Á thoát kh½i th½ giÙi kinh nghiÇm au th°ing. Không hoài v½ng vÁ t°ing lai Á không lo âu và sã sÇt. Sñng mÙt cách sáng suñt, bình th£n trong hiÇn t½i Á kh°c ch½ m½i tham °u ß Ýi. Ng°Ýi sñng °ác nh° v-y thì lúc nào cing "an" lúc nào cing kh½e m½nh, cing h½nh phúc, không c§n c§u nguyÇn và mong m½i cing °ác. Trái l½i, n½u chúng ta sñng buông lung, sa ía, b½ r½i hiÇn t½i, không làm các iÁu thiÇn, trái l½i r½i vào con °Ýng tÙi lxi thì dù có c§u nguyÇn bao nhiêu cing không thÁ an Õn °ác. Trên tinh th§n ó, Á tránh hiÁu l½m, kinh c§u an nên Õi thành "kinh an l½c."

C§u siêu là nguyÇn v½ng hay °Úc muñn mÙt ng°Ýi nào ó °ác siêu thoát hay sanh vÁ th½ giÙi ch° Ph-t. Do ó, chỉ "c§u siêu" có thÁ là hình théc vi½t ng°n cạ tẽ "c§u siêu Ù" hay "c§u siêu sanh" hay §y ç h½n "c§u siêu sanh T£nh Ù." Nh° v-y, c§u siêu là nguyÇn v½ng và °Úc muñn nh°m tÙi chệ y½u là ng°Ýi quá cñ. Trong các n°Úc Ph-t giáo B°c tång do ch£u £nh h°ßng cạ pháp môn T£nh ĐÙ, các kinh °ác íc tång vào các íA tang và ám giÕ th°Ýng là kinh A-di- à, kinh Đ£a T½ng và Vu-lan. Tång kinh A-di- à chệ y½u là nh°c cho ng°Ýi ch½t nhÙ l½i pháp môn niÇm Ph-t thiẢn "nh½t tâm b½t lo½n" nh° là iÁu kiÇn tiên quy½t Á

vãng sanh TẾnh ĐÙ, Ấ h°ing linh n°ing theo ó niÇm Ph-t mà vãng sanh. Táng kinh ĐẾa Tjng mÙt m-t nh±m ôn lị công éc hiçu thêo cça bÔ-tát này, m-t khác phát huy và tu t-p m£nh Ắt tâm (Ếa = tâm Ếa). Khi táng kinh này, con cháu cça ng°Yi quá vãng °ác dẾp híc hĩi vÁ hiçu hịnh và còn có cị hÙi Ấ trau dÓi tâm táng cho thu§n thác. Đíc kinh Vu-lan Ấ híc hĩi t±m g°ing báo hiçu -c biÇt cça ngài Mác-kíÁn-liên. Nói chung, các bài kinh trên không chẾ có tác dāng tNt cho ng°Yi quá cN̄ mà hịnh hçt làm nh±m giáo dāc cho thân quyçn cça ng°Yi chçt vÁ các ph°ing pháp tu t-p và làm ph°Úc. Theo jô Ph-t, không ai có thÁ siêu Ù cho ai. Không ai có thÁ giÆi thoát cho ai. Sñ c§u nguyÇn chẾ mang tính cách biÁu t°āng, thÁ hiÇn t±m lòng th°ing kính và biçt ân Ni vÙi ng°Yi quá cN̄, và ß ph°ing diÇn khác nh±m nh̄c cho ng°Yi quá cN̄ biçt vÁ quy lu-t sanh tí mà không còn quyçn luyçn thç gian, dÁ dāng ra i hay tái sanh. Do ó, Ấ tránh hiÁu l§m, thu-t ngi "kinh c§u siêu" nên Õi thành "kinh siêu Ù" hay "kinh siêu thoát."

Nói tóm lị, Ấ °ác séc khĩe

và an lịc, theo jô Ph-t, chúng ta phÆi tu t-p công éc, làm viÇc lành, sNng tịçt chç, ngç nghẾ n uNng thích hāp, an trả vào hiÇn tị, l±y chánh niÇm và sñ tẾnh théc làm ph°ing chām cça cuÙc sNng. Đ°ác nh° v-y thì sñ an lịc s½ hiÇn diÇn nh° ng°Yi bịn Ông hành cça ta trong cuÙc Ýi. T°ing tñ, Ấ °ác siêu thoát, mxi ng°Yi phÆi tñ trang bẾ cho mình các hành trang jô éc khi còn khĩe mịnh, Ấ khi cịn vô th°Yng çn, nh̄m m̄t xuôi tay, nghiÇp thiÇn cça chúng ta s½ d«n d̄t chúng ta tái sanh vÁ c£nh giÙi tNt hay vãng sanh vÁ c£nh giÙi cça ch° Ph-t. B ấy, không há có yçu tN̄ tha lĩc. TẮt c£ tùy thuÙc vào Ýi sNng jô éc, trí tuÇ và thái Ù sáng suNt cça chúng ta.

IV. C§u nguyÇn và kçt qu£

Trong jô Ph-t, c§u nguyÇn hay

°Úc muNn dù là jô éc và cao th°āng cing có giá trẾ rẮt giÙi hịnh, ß phịm vi cça ý chí, ché ch°a thÁ hiÇn cả thÁ ß hành Ùng. Đjô Ph-t do ó Á cao chç thuyçt hành vi jô éc có chç ý (cetana) nh° là nÁn t£ng cça các thành công và tojị nguyÇn trong cuÙc sNng. Nói cách khác, c§u nguyÇn hay °Úc muNn dù tNt 1p çn ầu nçu không có hành Ùng hay éng dāng cả thÁ cing trß nên vô ích. Híc thuyçt hành vi jô éc cça Ph-t giáo trên cị sß này ấ óng vai trò quan trđng trong Ýi sNng jô éc cça con ng°Yi. Đjô Ph-t không dịy ta sNng vÙi nhing °Úc muNn hay c§u nguyÇn suông, trái lị dịy ta các ph°ing pháp cả thÁ Á biçn niÁm mị °Úc chân chánh và cao 1p trß thành hiÇn thĩc.

Trên tinh th§n hành Ùng là

quan trđng, °Úc muNn là phá thuÙc, jô Ph-t ấ dịy chúng ta sNng vÙi mùt thái Ù tñ tin vào các hành thiÇn và jô éc cça b£n thân trong viÇc mang lị hịnh phúc và sñ tojị nguyÇn trong Ýi. MÙt khi hiÁu °ác jô lý nhân qu£ cça Ph-t, ngh)a là hiÁu r±ng không có ai c§m cân cuÙc sNng th°Bng phjt, ngoài chính hành vi thiÇn ác cça chúng ta, ng°Yi Ph-t tí không phÆi mẮt thÝi giY Ấ c§u nguyÇn hay °Úc muNn này nĩ. Nçu th§n linh không thÁ giúp °ác hí trong các hành vi bẮt thiÇn nçu có cça hí, thì thí hĩi làm sao hí có thÁ céu giúp °ác chúng ta. Th§n linh và th°āng ç nçu có cing không sNng ngoài quy lu-t nhân qu£ t°ing duyên. Do ó, ng°Yi Ph-t tí không dịy gi phÆi trông chÝ vào mùt quyÁn n ng bẮt th-t cça th°āng ç, chứa trÝi, m¹ sanh m¹ Ù, éc ông, éc bà v.v. Ng°Yi Ph-t tí ý théc sâu s̄c r±ng, mùt khi ấ tịo nghiÇp ác, dù có van xin, chúng ta cing phÆi là ng°Yi g-t hái kçt qu£ au khÔ cça nó. Không ai có thÁ ánh Õ quy lu-t muôn Ýi này. Sau ấy là mùt ojn kinh cho th±y rõ iÁu ó:

"Nçu ai làm 10 nghiÇp

ác, rÕi mùt qu§n chúng ông ẽo çn c§u kh©n van xin, thành kính mong r±ng ng°Yi Ỗy s½ °ác sanh thiÇn thú. Sñ c§u kh©n nh° v-y là vô ích. Làm 10 nghiÇp ác phÆi rjị vào ía xé. Sñ thÁ nh° có mùt ng°Yi qu ng t£ng á vào hó n°Úc, rÕi nhiÁu ng°Yi çn c§u kh©n van xin cho t£ng á Ỗy °ác nÕi lên. Sñ c§u kh©n nh° v-y là

vô ích. Vì tưng á, vùi séc n-ng cạ nó, không thã nõi lên, không thã trôi vào bÝ nh° Ýi c§u kh©n. Cing v-y, tjo 10 nghiÇp ác thì phÿi rji vào la xé "(T°ing ñng IV, 313).

▷ ây Ýi cạ Ph-t nh±m xác

quyçt r±ng hành vi ác và bÿt thiÇn là nguyên nhân gây ra các h-u qu£ khÕ au, mà ng°Ýi ã tjo ra nó phÿi gánh chÿu trong Ýi cạ mình, dù hiÇn tji hay vÁ sau. Séc gia trì và c§u nguyÇn trong tr°Ýng hãp này không có giá trÿ jø éc nào c£. Bßi 1½, nçu c§u nguyÇn có kçt qu£ thì ch̄c ch̄c r±ng những ng°Ýi triÇu phú, t÷ phú trên thç gian này phÿi là những ng°Ýi siêu sanh tr°Úc nhÿt, °ác hçt tUi tr°Úc nhÿt, do tiÁn rêng biÁn bçc cạ hç tung ra trong các buÕi c§u nguyÇn tôn giáo.

Theo éc Ph-t, nhân qu£ là ng°Ýi

th©m phán tuyên án au khÕ cho ng°Ýi ã tjo ra nghiÇp xÿu ác và ban th°ßng hçnh phúc cho ng°Ýi hiÁn l°ing. Vÿ th©m phán này không thã bÿ các hình théc hNi IÙ thç gian tác ùng, Á cÿi en thành tr̄ng, Á tr̄ng án, nh° trong các tr°Ýng hãp cạ pháp lu-t Ýi. Vÿ th©m phán cạ nhân qu£ rÿt công minh, chính xác và không l§m l«n trong khi phán quyçt nghiÇp báo cạ các hành vi thiÇn ác.

VÁ ph°ing diÇn c§u nguyÇn hay

°Úc muÑn thiÇn, éc Ph-t cing kh³ng Ënh r±ng c§u nguyÇn vÁ iÁu thiÇn mà không nç lçc thñc hiÇn thiÇn cing trß nên vô ích và không có kçt qu£ nào c£. Trong các buÕi c§u nguyÇn cao 1p, th°Ýng ng°Ýi ta mong mõi cho mình nào là có séc khĩe, sÑng thĩ, có danh thçm tiçng tÑt, có °ác s̄c 1p, có hçnh phúc v.v. Đéc Ph-t kh³ng Ënh r±ng những théc này không thã do c§u nguyÇn hay °Úc muÑn suông mà có °ác:

"Này các vÿ, có n m

iÁu sau ây không thã do c§u nguyÇn hay °Úc muÑn mà có °ác: (1) tuÕi thĩ (àyu), (2) s̄c 1p (va.n.na), (3) hçnh phúc (sukha), (4) danh tiçng (yasa) và (5) sanh cõi trÝi (sagga)." [T ng Chi, A"nguttara Nikàya, III. 47]

Ngh)a là, theo éc Ph-t, muÑn

có séc khĩe chúng ta phÿi sÑng tiçt ù, thiÁn Ënh, không sa ñm s̄c dác, không r°âu chè, hút sách, siêng thã thao, và ngç nghÿ thích hãp. MuÑn có s̄c 1p ta phÿi biçt giĩ gin séc khĩe, n uÑng kiêng cí, nghÿ ngji hãp lý, làm viÇc iÁu ù v.v. MuÑn có Ýi sÑng hçnh phúc ta phÿi làm thiÇn, bĩ ác, tuân thç pháp lu-t, sÑng vì lãi ích cạ mình và ng°Ýi khác. MuÑn có danh tiçng ta phÿi siêng n ng hçc t-p, làm viÇc ch m chÿe, sÑng có l°ing tâm, jø éc, c°ing trñc, liêm s), công b±ng, thanh cao, rùng l°ãng giúp á ng°Ýi khác và làm nhiÁu viÇc tÑt. MuÑn sanh cõi trÝi thì phÿi tu nhân tích éc, phát triÁn 10 hçnh lành, tu thiÁn Ënh, bÑ thĩ cúng d°Ýng và làm nhiÁu viÇc tẽ thiÇn. Nói chung, tÿt c£ những théc ó không thã do c§u nguyÇn hay °Úc muÑn mà có °ác. ▷ ây, chúng ta thÿy chç ngh)a hành ùng jø éc là ph°ing chãm cạ mùt Ýi sÑng hçnh phúc và an lçc theo Ph-t giáo.

Kinh iÁn Ph-t giáo cing xác Ënh

r±ng mùt Ýi sÑng an lçc, hçnh phúc và giÿi thoát không phÿi là hÇ qu£ cạ những °Úc muÑn cao 1p mà là kçt qu£ cạ quá trình nç lçc trau dÕi jø éc, thiÁn Ënh và trí tuÇ:

"MÙt ng°Ýi không chú

tâm trong sĩ tu t-p, d«u có khßi lên °Úc muÑn °ác giÿi thoát khĩi các l-u ho-c, không còn chÿp thç, °Úc muÑn ÿy nhÿt Ënh không °ác toji nguyÇn" (T ng Chi III A, 123. T°ing ñng III, 184).

Nói cách khác các °Úc muÑn hay

c§u nguyÇn cao 1p trái vÙi nguyên lý nhân qu£ báo ếng chÉ là mùt sĩ mĩi mòn chÝ
 ãi, vô ích và không c§n thiét, và òi khi còn mang lị sĩ chán ch°Ýng và th¶t
 vÍng:

Vt sĩa nị "sēng"
 con bò cái

Tìm d§u nị thùng cát có n°Ùc

D§u °Ùc nguyÇn cing không thành tñu-- (Kinh Trung BÙ I, 103).

Sĩ giác ngÙ, gi£i thoát hay chéng
 ¯c trong Ph-t giáo là kzt qu£ cça quá trình dày công tu t-p, ch-t Nt phiÁn
 não, l-u ho-c. Sĩ t-n diÇt phiÁn não là cÙi nguÓn cça Niét-bàn, cça ịo qu£ Vô
 th°āng BÓ Á. Nh°ng ó không ph£i là hÇ qu£ cça c§u nguyÇn hay cêu rxi:

"Muñn chéng °āc Vô
 th°āng BÓ Á mà không ojn trē Sát Đjo Dām VÍng, ch³ng khác nào nh° n¶u cát muñn
 thành cjm, dù tr£i qua ngàn éc kiçp cing không thÁ nào thành tñu °āc"
 (L ng Nghiêm, VI, 234-242).

Trong quá trình h°Űng çn gi£i
 thoát cça mĩi hành gi£, Đéc Ph-t ã tuyên bñ là Ngài chÉ óng vai trò cça Đjo
 S° d«n °Ýng, không thÁ ban bñ cho chúng ta kzt qu£ gi£i thoát. Do ó, Á ịt
 chân lý gi£i thoát, chúng ta ph£i là hành gi£ tu t-p, nh° bài kÇ d°Űi ãy, Đéc
 Ph-t ã khuyên:

"Hãy tñ siēng
 trau dÓi,

Nh° Lai chÉ thuyçt dıy.

Tñ hành trì thiÁn Ęnh,

Tñ gi£i thoát ác nghiÇp" (Kinh Pháp Cú, kÇ 276)

Sĩ tu t-p trên cị sß nx lĩc cça
 tñ thân còn °āc Đéc Ph-t sánh ví vÙi Ñc £o vİng ch¯c, chính trên cị sß này
 hoa tĚnh théc s½ nß rÙ, phiÁn não nghiÇp ch°Űng bĚ tiēu trē:

"Hãy tñ làm
 hòn £o,

Tinh c§n g¶p sáng suñt,

Trē c¶u uç: thanh tĚnh.

Đçn thánh Ęa ch° Ph-t" (Kinh Pháp Cú, kÇ 236).

Và Đéc Ph-t cing l°u ý chúng
 ta, không ph£i tē Ngài, không ph£i tē ân sçng cêu chuÙc cça Thiên Chúa, không
 ph£i do mùt ai, mà chính do sĩ tñ tu t-p cça chúng ta d«n chúng ta çn sĩ giác
 ngÙ. Có nh° v-y, sĩ giác ngÙ ¶y mŰi vİng ch¯c:

"Ch³ng ph£i
 n°ing ng°Ýi khác,

Mà یت °ác Niçt-bàn,

Do tñ iÁu, tñ n°ing,

Mà ích çn kiên cÑ " (Kinh Pháp Cú, kÇ 323).

Do ó, ng°Ýi Ph-t tí khi n̄m vñg
nguyên lý nhân qu£ nghiÇp báo là cán cân th°ßng phít chính xác, công b±ng, nên
không hoài công nhúc séc mong ãi, vñg cşu. Trái lị, khi làm xong bñt kó viÇc
thiÇn nào, hí trß nên th£n nhiên, ung dung, không chÝ ãi kçt qu£, vì hí biçt
ch̄c ch̄n r±ng kçt qu£ tÑt s½ çn, không chóng thì chày. Hai câu thi vô danh
sau ãy cho thýy mÙt niÁm tin chân chánh ó:

Khai trì bñt ãi
nguyÇt

Trì thành tñt tñ lai

Tìm dỄch là:

Đào ao ch³ng ãi
tr ng sao

Khi ao có n°Úc tr ng sao hiÇn vÁ!

Nói tóm lị, cşu nguyÇn có giá
trỄ rñt giÙi hìn trong Ýi sÑng ịo éc cça ng°Ýi Ph-t tí. Ng°Ýi Ph-t tí theo
úng tinh thşn Ph-t giáo là ng°Ýi theo chç ngh)à hành ùng thiÇn, ché không ph£i
là ng°Ýi chỄ biçt °Úc vñg thiÇn. Chính hành ùng thiÇn quyçt Ēnh Ýi sÑng ịo
éc ché không ph£i nhñng cşu nguyÇn hay °Úc nguyÇn chân thành.

V. Cşu nguyÇn, phát
nguyÇn và hÓi h°Úng

Trong Ph-t giáo Địi thëa còn
có hai khái niÇm liên hÇ çn cşu nguyÇn là "phát nguyÇn" và "hÓi
h°Úng" hay "hÓi h°Úng công éc." Hai khái niÇm này chéa t£i ý
ngh)à ịo éc rñt cao và ã trß thành nçp sÑng cça các Ph-t tí theo truyÁn thÑng
B̄c tông hay Địi thëa.

Trong nhiÁu tr°Ýng hãp nh°
chúng ta chéng kiçn trong cuÚc sÑng, cşu nguyÇn th°Ýng ph£n ánh thái ù tâm lý
mong cşu hay mong ãi nhñng lãi ích hay hìn phúc cho b£n thân mình, gia ình
mình, ãt n°Úc mình. Dù là các °Úc muÑn hay mong mĩi thiÇn, nó cing th°Ýng xoay
quanh cái ta, vì cái ta, dù nhĩ hay lÚn. Nó có thÁ mang dáng dşp cça vỄ k÷,
trong sñ sâu kín nhñt cça tâm hOn. Ng°Ýi ta th°Ýng cşu nguyÇn cho ng°Ýi thân
mình, ché ít ai ngh) çn viÇc cşu nguyÇn nhñng iÁu tÑt lành cho k» thù mình,
cho nhñng ng°Ýi hãm hị mình. Thái ù tâm lý này giÙi hìn vào ng°Ýi thân, ng°Ýi
làm tÑt cho mình, ng°Ýi có ân ích vÙi mình ã trß thành thói quen và t-p khí cça
chúng sanh nhiÁu Ýi.

Các b-c bÓ-tát cça Ph-t giáo
thì khác h³n. Các ngài không còn thái ù nh-n théc l-p c°Úc trên thân sị. ĐÑi vÙi
các ngài, tñt c£ chúng sanh là thân b±ng quyçn thuÚc tē nhiÁu Ýi kiçp trong
quá khé. Chúng ta ã tēng là cha m¹, anh em, bìn bè, thân thuÚc, vã chÓng cça

nhau trong chuỗi dài vô tận của sanh tử. Tình thế này thân quyên và Ông lợi không thể ngăn cản các ngài. Lòng từ bi của các ngài đã siêu vượt ranh giới của bề thế, ta nghĩ, thân sự, thù hận, mà còn trải rộng đến các loài động vật và cây cối, côn trùng. Mút tình thế này vô bờ bến như vậy đã thức giấc các ngài không sớm chng chờ đợi vô vọng Bồ-Đề. Đã vậy chúng sanh đang đau khổ trong ba cõi.

Đạo lý Bồ-Đề-tát đã dạy ngài Ph-t

tỉ mỉ rộng tình thế này và trí tuệ này và mĩ ngài và mĩ loài. Mút khi dấn thân trên con đường Bồ-Đề-tát, ngài Ph-t tỉ mỉ tróc lột như phát biểu "phát tâm." Sẽ phát tâm bao gồm 2 bước: bước nhất là phát tâm giác ngộ như Ph-t và Bồ-Đề-tát (phát Bồ-Đề tâm) sau đó là phát tâm về chúng sanh. Phát tâm về chúng sanh chính là "phát nguyện" của ngài hức theo hình Bồ-Đề-tát. Phát tâm giác ngộ là mốt quá trình từ từ, từ từ. Phát tâm về chúng sanh và quá trình lâu tha, và cứu khổ nhân. Hình Bồ-Đề-tát bao trùm từ từ và từ tha, chéa rộng rộng nhân hình và quả chng.

Ngoài ra, ngài Ph-t tỉ mỉ còn phải

biết hồi hướng công đức tu tập của mình này và từ từ chng sanh trong ba cõi sáu đường. Nếu phát tâm giác ngộ và phát nguyện về sanh là những tâm lòng vì lợi ích cao, vì thế này xót chúng sanh thì hồi hướng công đức là mốt thể hiệ cả thể của tâm lòng giác ngộ và bao la đó. Nghĩ là, ngài Ph-t tỉ mỉ tu tập không phải vì cho mình mà cho ngài, thành quả giác ngộ và công đức thu hoạch các không phải là dành riêng cho mình, mà còn san sẻ cho chúng sanh. Chia sẻ công đức như vậy chính là làm cho tâm mình giác ngộ, làm cho tình thế này từ từ siêu vượt biên giới, thế gian và không gian.

Nói mốt cách khác, ngài Ph-t

tỉ mỉ rõ ràng lý của đức Ph-t nửa không còn chịu nguyện mang tính chất "thủ hộ" lợi ích cho bản thân mình, gia đình mình, quốc gia mình, mà hiện tại, phải biết phát nguyện "mở rộng" tâm lòng ra, hướng đến lợi ích của ngài khác và từ từ chng sanh; đã có những hột hướng cả thể, giác ngộ mình và ngài. Tình cảm về khổ và mang tính giới hạn của "chịu nguyện" đã các tình thế này của "phát nguyện" thay thế. Phát nguyện giác ngộ đã từ từ. Phát nguyện hồi hướng công đức cho tha nhân và chúng sanh là từ tha. Đây là hai tính thay thế hoàn toàn những chịu nguyện và đức muôn có tính cách hiện tại.

Không có gì cao cấp cho bằng

khi ngài Ph-t tỉ mỉ làm bất kỳ việc gì không phải để cho mình, vì mình, mà còn cho ngài khác, vì ngài khác và nói rộng ra là từ từ chng sanh. Sẽ nhiếp cing như mặc tiêu lún như của ngài Ph-t tỉ mỉ là hướng đến sự giác ngộ chính mình và chúng sanh. Sẽ phát nguyện và hồi hướng công đức của ngài Ph-t tỉ mỉ cing không ra ngoài mặc tiêu giác ngộ từ từ, nghĩ là cùng nhau tu hành và thành Ph-t:

Nguyện em công đức này

Hướng về khắp từ từ

Đức và chúng sanh

Đầu tiên thành Ph-t này.

VI. Kết luận

Như vậy, lợi ích của ngài Ph-t

tỉ mỉ không chỉ nhằm những hành vi lợi ích cho bản thân, mà còn cho xã hội loài

ng°Ýi và các loài ùng v-t. Mặc tiêu ịo éc rÙng rãi nh° v-y rõ ràng không thã phát sanh tề °Úc muNn ịn thu§n, mà ph£i phát xuýt tề tề nh-n théc giác ngÙ cả thã, hành ùng lãi tha cả thã, ã týt c£ chúng ta và chúng sanh cùng tềng b°Úc h°Ủng ịn và thành tñu con °Ýng và ịo qu£ giác ngÙ, v°ất thoát v)nh viAn au khÕ.

Đây chính là iẤm khác biỢt

c n b£n nhýt và quan trính nhýt, giĩa ịo Ph-t và các tôn giáo khác, không nhĩng vÁ ý ngh)a c§u nguyỢn mà còn ß tính chýt v£ tha, vô ngã bao la trong hành vi ịo éc và thiỢn ích cợa ng°Ýi Ph-t tí trên con °Ýng tu t-p hịnh bÕ-tát: phát tâm giác ngÙ, phát nguyỢn ù sanh, tu t-p công éc và hÕi h°Ủng công éc ó ịn muôn loài, cNt chÉ ã giác ngÙ cho mình, ng°Ýi và týt c£ chúng sanh./.